

Prof. Mirosława Semeniuk-Podraza  
Dziedzina sztuki muzyczne  
Dyscyplina artystyczna instrumentalistyka

Kraków, dnia 02.05.2017

Akademia Muzyczna w Krakowie  
Dziekan Wydziału Instrumentalnego  
wpłynęło dnia 2017-05-11 201  
nr ..... zał. ....

mgr Małgorzata Krowicka

### Zlecniodawca recenzji

Akademia Muzyczna w Krakowie Wydział Instrumentalny, pismo z dn. 17.03.2017 roku, zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dn. 14.03.2003 roku (Dz.U. z 2016 r., poz. 882, z późn. zm.).

### Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dn. 13.02.2013 r. w sprawie wszczęcia przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka mgr. Daniela Prajznera i wyznaczenie promotora oraz Uchwały Rady Wydziału Instr. z dn. 15.03.2017 r. w sprawie wyznaczenia dwóch recenzentów w osobach prof. Mirosławy Semeniuk-Podraży AM w Krakowie i dr. hab. Bartłomieja Jakubczaka UMFC w Warszawie. W świetle w/w Ustawy Rada Wydziału posiadała uprawnienia do nadawania stopnia doktora i doktora habilitowanego w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Do nadesłanego mi przez dziekana Wydziału Instrumentalnego dr. hab. Mariusza Sielskiego pisma z dn. 17.03.2017 r., informującego o wyznaczeniu mej osoby recenzentem pracy doktorskiej Pana mgr. Daniela Prajznera pt. *Sztuka rejestracji utworów organowych Maxa Regera na przykładzie wybranych dzieł kompozytora inspirowanych chórami* została dołączona następująca dokumentacja:

- Uchwała Rady Wydziału Instrumentalnego dotycząca wszczęcia przewodu doktorskiego mgr. Daniela Prajznera oraz wyznaczenie promotora z dn. 13.02.2013 r. wraz z wyciągiem z protokołu z posiedzenia Rady Wydziału, protokołem Komisji Skrutacyjnej, listą obecności i minimum kadrowym,

- Uchwała Rady Wydziału dotycząca powołania recenzentów w w/w przewodzie z dn. 15.03.2017 wraz z wyciągiem z protokołu z posiedzenia Rady Wydziału, protokołem Komisji Skrutacyjnej, listą obecności i minimum kadrowym,
- dokumentacja przewodu doktorskiego mgr. Daniela Prajznera,
- jeden egzemplarz pracy doktorskiej Kandydata.

### **Podstawowe dane o Kandydacie**

**Pan mgr Daniel Prajzner** urodził się 22 grudnia 1984 roku w Przemyślu. W swym rodzinnym mieście odbył edukację muzyczną w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. A. Malawskiego, a także w Metropolitalnym Studium Organistowskim. W latach 2003-2008 studiował organy w Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie prof. Mirosławy Semeniuk-Podrazy uzyskując dyplom z wyróżnieniem. W r. 2007 wziął udział w programie Socrates/Erasmus w Hochschule für Musik und Theater w Hamburgu studiując w klasie profesorów: Pietera van Dijka – organy, Menno van Delfta – klawesyn, Andreasa Rondthaler – improwizację i Isoldy Kittel-Zerer – kameralistykę. Swą wiedzę pogłębiał także na licznych kursach mistrzowskich i seminariach pod kierunkiem wybitnych wirtuozów i pedagogów, takich jak: G. Bovet, G. Gnann, B. Haas, L. Lohmann, J. Serafin, Z. Szathmary i innych. W latach 2008-2010 odbył studia w Conservatorium van Amsterdam w klasie organów prof. Pietera van Dijka uzyskując dyplom Master of music. Pan mgr Daniel Prajzner jest laureatem następujących nagród i wyróżnień:

- 2005 – wyróżnienie na IV Międzynarodowym Konkursie Organowym im. M. Tariverdieva w Moskwie i Kaliningradzie (Rosja),
- 2005 – nagroda specjalna fundacji De Boni Arte „Za najlepsze wykonanie muzyki sakralnej” na IV Międzynarodowym Konkursie Organowym im. M. Tariverdieva (Rosja),
- 2004 – I nagroda na III Europejskim Konkursie Organowym w Castellana Grotte (Włochy),
- 2004 – wyróżnienie na XIV Międzynarodowym Konkursie Młodych Organistów w Opawie (Czechy).

Ponadto, za osiągnięcia artystyczne mgr Daniel Prajzner otrzymał Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP „Młoda Polska” (2006), Nagrodę Promocyjną

Volksbank Padeborn-Höxter „Młodzi twórcy w Europie” (2006), a także dwukrotnie (2004 i 2006) był stypendystą Dartington International Summer School (Anglia) w klasie mistrzowskiej prof. Davida Titteringtona z Royal Academy of Music w Londynie.

Kandydat prowadzi czynną działalność koncertową, występując w kraju oraz za granicą: w Niemczech, Holandii, Norwegii, na Litwie, w Szwajcarii, a także w Rosji i Japonii. W repertuarze posiada szeroki wachlarz utworów organowych począwszy od baroku aż po muzykę współczesną.

Pan mgr Daniel Prajzner jest zatrudniony: od r. 2007 do chwili obecnej w ZPSM im. A. Maławskiego w Przemyślu na stanowisku nauczyciela kontraktowego, gdzie prowadzi klasę organów, od r. 2007 do chwili obecnej w Akademii Muzycznej w Krakowie, najpierw jako asystent stażysta, następnie jako asystent, prowadząc w tym okresie czasu takie przedmioty jak: zespoły kameralne, grę liturgiczną, improwizację oraz organy główne w klasie prof. J. Serafina oraz prof. M. Semeniuk-Podrazy.

Pełni także funkcję organisty liturgicznego.

### **OCENA PRACY DOKTORSKIEJ**

Praca doktorska mgr. Daniela Prajznera pod tytułem *Sztuka rejestracji utworów organowych Maxa Regera na przykładzie wybranych dzieł kompozytora inspirowanych chorałem* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz obszernego opisu dzieła, liczącego ponad 180 stron. Płyta CD zawiera nagranie 13. utworów M. Regera wybranych przez Doktoranta spośród licznych dzieł kompozytora inspirowanych chorałem. Są to następujące utwory:

1. *Dankpsalm op. 145 nr 2,*
2. *Mit Fried und Freud ich Fahr dahin op. 79b nr 10,*
3. *Aus tiefer Not schrei ich zu dir op. 67 nr 3,*
4. *Gloria in excelsis Deo op. 59 nr 8,*
5. *Benedictus Des-dur op. 59 nr 9,*
6. *Fantazja na temat „Te Deum Laudamus” op. 7 nr 2,*
7. *Przygrywka choralowa „Es kommt ein Schiff, geladen” na organy,*
8. *Vom Himmel hoch, da komm ich her op. 67 nr 40,*

9. *Wie schön leuchtet der Morgenstern op. 135a nr 29,*
10. *Przygrywka chorałowa „O Traurigkeit, o Herzeleid” na organy,*
11. *Erschienen ist der herrlich Tag op. 67 nr 8,*
12. *Wachet auf, ruft uns die Stimme op. 135a nr 25,*
13. *Fantazja na organy na temat chorału „Wachet auf, ruft uns die Stimme” op. 52 nr 2.*

Nagrania dokonano na organach firmy Eule Orgelbau z 1986 r. w kościele pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mielcu. Jak widzimy, utwory te są przykładami ilustrującymi różne okresy twórczości kompozytora, począwszy od „*Te Deum Laudamus*” z op. 7, aż do „*Dankpsalm*” z op. 145, skomponowanego na niecały rok przed śmiercią.

**Opis dzieła artystycznego** składa się ze wstępu, 4 głównych, obszernych rozdziałów wraz z podrozdziałami oraz wniosków końcowych. Do opisu pracy dołączona jest bogata i wyczerpująca bibliografia.

Rozdział 1. zatytułowany *Max Reger – utwory organowe o tematyce religijnej*. Jak pisze Autor, ilość skomponowanych przez M. Regeera utworów o tematyce religijnej jest pokaźna i pod tym względem wyróżnia tego kompozytora spośród innych w omawianym okresie przełomu XIX i XX w. Doktorant dokonał usystematyzowania tej twórczości wykazując, iż jest ona oparta w głównej mierze na chorale protestanckim, oraz także na tekstach i melodiach chorałowych Kościoła Katolickiego. Jak konkluduje dalej Autor na podstawie rozważań analityczno-teologicznych dotyczących twórczości chorałowej M. Regeera, a także jego biografii, około 50-ciu utworów spośród dzieł o tematyce religijnej przejawia charakter ekumeniczny. Jednocześnie fascynacja twórczością chorałową J. S. Bacha była niewątpliwie wzorem dla Regeera jeśli chodzi o sposoby opracowania cantus firmus, stosowanie figur retorycznych, skal kościelnych, czy użycia takich form jak przygrywka chorałowa, fuga, wariacje, trio, czy fantazja chorałowa. W dalszej części rozdziału Doktorant dokonuje szczegółowej i rzetelnej analizy poszczególnych utworów nagranych na płycie CD. Podaje daty i okoliczności powstania, tłumaczenie tytułów niemieckich, analizuje dokładnie od strony formalnej i teologicznej, wskazuje na występujące figury retoryczne oraz zmiany tempa i dynamiki zaznaczone przez kompozytora. Podkreśla znaczenie tonacji i harmonii jako czynników kształtujących wyrazowość utworu. Bardzo ważnym, wręcz kluczowym elementem według Autora pracy jest przekaz płynący z treści chorału, od którego to zależy kształt muzyczny poszczególnych kompozycji, za co odpowiada również odpowiednio dobrana registracja utworu.

W Rozdziale 2., zatytułowanym *Instrumentarium* Doktorant obszernie i szczegółowo omawia przemiany w niemieckim budownictwie organowym w XIX i na początku XX w., począwszy od reformy Abbé Voglera, która to doprowadziła do zmian w estetyce brzmieniowej organów i zapoczątkowała budowę symfoniczno-romantycznych instrumentów w Niemczech. Dla zilustrowania charakterystycznych cech instrumentów epoki regerowskiej oraz przemian dokonujących się w budownictwie organowym Doktorant zamieszcza m.in. dyspozycje organów wiodącej firmy organmistrzowskiej Walckera z 1833, 1899 i 1916 r. (ostatnia dyspozycja już z wpływami reformy Alzackiej.) Po wykazaniu charakterystycznych cech w niemieckim budownictwie organowym w omawianym okresie Autor przechodzi do opisu organów, z którymi zetknął się M. Reger począwszy od najmłodszych lat, aż do schyłku życia, na których uczył się, koncertował i tworzył, a także dokonywał prezentacji nowo zbudowanych instrumentów. Podrozdział ten, zatytułowany *Charakterystyka organów Regera: lokalizacja, budowniczowie, rodzaje instrumentów, rozwiązania konstrukcyjne, stylistyka brzmienia* zawiera niezwykle cenne i interesujące informacje o każdym z tych instrumentów, poparte tabelami z dyspozycjami organów oraz ich bogatą charakterystykę. Wykazane zostało, które instrumenty najbardziej inspirowały kompozytora, oraz to, iż cenił on organy z dużymi możliwościami kolorystycznymi. Nie bez znaczenia dla interpretacji dzieł Regera miała przyjaźń kompozytora z organistą Karlem Straube, który był wykonawcą większości jego dzieł, a także dużym autorytetem w zakresie rejestracji, tempa, dynamiki, czy nawet tekstu poszczególnych kompozycji. Cennym dokumentem dla odtwórstwa muzyki organowej Regera jest wymienione w pracy, zachowane do dziś nagranie autorskie kompozytora na Welte Philharmonie Orgel z 1913 r. we Freiburgu. Oprócz wartości historycznej jest to dla nas także cenny przekaz dotyczący interpretacji, a zwłaszcza rejestracji, czy także doboru temp. Rozdział 2. kończy się rozważaniem Doktoranta na temat aktualnych tendencji w sztuce organmistrzowskiej oraz ukształtowaniem się dwóch typów organów współczesnych: uniwersalnego i stylizowanego.

Aby przejść do istoty tematu pracy, czyli autorskiej rejestracji dzieła artystycznego zawartego na płycie CD Doktorant w Rozdziale 3. *Sztuka rejestracji* w bardzo szerokim zakresie omawia:

1. Pryncypialne zagadnienia rejestracji w utworach z epoki późnego romantyzmu proveniencji niemieckiej.
2. Realizację strony brzmieniowej utworów organowych M. Regera.

3. Adaptację rejestracji dzieł organowych M. Regeera na instrumentach „niestyłowych” ze szczególnym uwzględnieniem organów współczesnych typu uniwersalnego.

Ad. 1. Doktorant podkreśla symfoniczne brzmienie organów omawianego okresu, ich duży potencjał kolorystyczny, rodzaje głosów, stopniowanie dynamiczne manualów i pedału, a także różnego rodzaju rozwiązania techniczne w organach, które umożliwiały osiągnięcie wielu różnorodnych efektów dynamicznych i kolorystycznych. Ważnym źródłem sposobu rejestracji jest znajomość ustawienia poszczególnych głosów na walcu crescendo oraz na kombinacjach stałych. Doktorant przeanalizował ustawienie General-Crescendo w następujących organach: Ladegasta w Schwerinie, Sauera w kościele pw. św. Tomasza w Lipsku, Walckera w Konserwatorium w Lipsku, Sauera w kościele miejskim w Bad-Salzburgen, Walckera w Martinikerk w Doesburgu. Na tej podstawie zbudował własny, uogólniony schemat tworzenia kolejnych „regerowskich” płaszczyzn dynamicznych. Cennym źródłem informacji są także wymienione przez Doktoranta prace ówczesnych teoretyków, m.in. H. Riemanna, E. F. Riechtera, B. Mettenleitiera, J. G. Herzoga, zawierające wiele wskazówek i opisów sztuki rejestracji omawianego okresu. Doktorant wyszczególnia zasadnicze aspekty i tendencje w nich zawarte.

Ad. 2. Autor zwraca uwagę na potrzebę „orkiestrowego” myślenia przy rejestracji utworów Regeera. Sam kompozytor nie pozostawił szczegółowych wskazówek rejestracyjnych natomiast sporą ilość różnych oznaczeń dynamicznych, agogicznych i wykonawczych, które stawiają przed organistą duże wyzwanie. Oznaczane są też manualy oraz stopaź głosów, głównie 8', 4' i 16', rzadko konkretne ich nazwy. Stąd niezwykle ważnym jest znajomość ówczesnych instrumentów oraz kanonów rejestracyjnych, co zostało przedstawione dogłębnie przez Doktoranta w tym i poprzednim rozdziale opisu pracy. Interesujące są również zacytowane w pracy wypowiedzi organistów: Straube, Fishera i samego Regeera odnośnie sposobu rejestracji jego dzieł.

Ad.3. Nie lada problem stwarza rejestracja dzieł organowych Regeera na instrumentach współczesnych typu uniwersalnego. W rozdziale tym Doktorant przechodzi do podania w sposób klarowny i przekonujący praktycznych wskazówek dotyczących adaptacji rejestracji na te instrumenty.

Do prezentacji dzieła artystycznego mgr Daniel Prajzner wybrał wspomniane na wstępie mechaniczne organy firmy Eule, znajdujące się w kościele pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Mielcu. Organy zbudowane w latach 1983-1986 posiadają 47 głosów, 3 manualy

i pedał. Z dodatkowych udogodnień technicznych posiadają tylko połączenia klawiatur obsługiwane dźwigniami nożnymi, elektromagnetyczne wspomaganie połączeń oraz dodatkową dźwignię ręczną do obsługi przez registranta. Organy przedstawiają typ instrumentu współczesnego uniwersalnego. Instrument ten posiada bogatą dyspozycję i duże możliwości brzmieniowe, lecz znacząco odbiega od typu instrumentu romantycznego w budownictwie niemieckim, stąd stanowi duże wyzwanie dla stworzenia registracji oddającej „regerowskie” brzmienie.

Rozdział 4. Przykłady registracji dla wybranych utworów organowych Maxa Regera. Rozdział ten bezpośrednio koresponduje z nagraniem dzieła artystycznego. W sposób jasny i jednoznaczny rozwiązane zostało zagadnienie założone w temacie pracy. Doktorant krok po kroku, bezpośrednio od instrumentu, objaśnia proces tworzenia registracji do każdego kolejnego utworu. Proces ten Autor podzielił na 2 etapy: A. *Koncepcja zadysponowania organów*, B. *Kreacja registracji*. W części A. następuje dokonanie odpowiedniej selekcji głosów i stworzenie jak gdyby nowej, „stylizowanej” dyspozycji, z której można uzyskać brzmienie zbliżone do niemieckich organów romantycznych, natomiast w części B. – na tej bazie budowanie kolejnych planów registracyjnych, po wypróbowaniu najlepszej opcji brzmieniowej na danym instrumencie. W utworach Regera, gdzie mamy do czynienia z dużą różnorodnością części, rozlicznymi zmianami dynamiki i tempa oraz powiązaniem z treścią teologiczną, dobranie odpowiedniej, stylowej registracji jest nie lada sztuką. Z tego trudnego zadania Doktorant wywiązał się w sposób profesjonalny.

**W prezentacji dzieła artystycznego** dokonał twórczego przełożenia na język muzyczny zawartych w opisie pracy badań nad sztuką registracji, co zaowocowało stylowym wykonaniem poszczególnych utworów. Rozpoczynający nagranie *Dankpsalm* wnosi duży ładunek emocjonalny, przygrywki chorałowe umiejętnie wkomponowane w całość nagrania tworzą różne nastroje – od radosnego, pogodnego *Vom Himmel Hoch, Erschienen ist der herrlich Tag*, poprzez refleksyjny *Mit Fried und Freud ich Fahr dahin*, aż do ponurego, mrocznego, o zawilej harmonii i technice *O Traurigkeit, o Herzeleid. Gloria in excelsis Deo* z efektownym zakończeniem, *Benedictus* z wyjątkowo pięknie zagrany „espressivo”, a także wykonanie podniosłego, adoracyjnego *Te Deum Laudamus* wywarły na recenzencie duże wrażenie. Całość nagrania zamyka fantazja chorałowa *Wachet auf, ruft uns die Stimme*, utwór bardzo trudny technicznie, silnie skonstrastowany dramaturgicznie i emocjonalnie. Finałowa fuga, zagrana z wirtuozowskim zacięciem znakomicie zamyka prezentację dzieła.

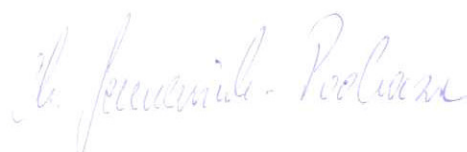
## KONKLUZJA

Pan mgr Daniel Prajzner udowodnił poprzez dogłębne zbadanie zagadnienia postawionego w temacie, iż sztuka rejestracji utworów organowych Maxa Regera ma istotny wpływ na kształt muzyczny dzieła. W oparciu o wzorce historyczne stworzył autorski projekt adaptacji rejestracji na organy współczesne. Przedstawiona na nagraniu interpretacja wybranych utworów inspirowanych chorałem odznacza się indywidualnym, twórczym i bardzo osobistym podejściem wykonawcy do muzycznego przekazu. Ponadto Doktorant wykazał, iż posiada bardzo dobry warsztat muzyczny, który pozwala mu na swobodne pokonywanie najtrudniejszych partii technicznych w utworach. W opisie pracy postawione w temacie zagadnienie ujęte zostało w sposób kompleksowy, z dogłębnym wykorzystaniem materiałów źródłowych. Ponadto Doktorant wykazał się rozległą wiedzą w prezentowanej specjalności.

Praca doktorska mgr. D. Prajznera stanowi oryginalne, autorskie ujęcie problemu artystyczno-naukowego i jest twórczym wkładem w prezentowaną dziedzinę sztuki.

Stwierdzam, iż praca doktorska mgr. Daniela Prajznera spełnia bez zastrzeżeń wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dn. 14.03.2003 roku.

**Pracę doktorską Pana mgr. Daniela Prajznera przyjmuję.**



Prof. Mirosława Semeniuk-Podraza